

YSAO, Savonia ja UEF

Ylä-Savon skenaariotyön fasilitointi

27.6.2023

Loppuraportti

YSAO, Savonia, UEF

Reijo Hynynen

Heidi Huttunen

Jari Huttunen

Herkko Pulkkinen

Capful

Sonja Pyötsiä

Mikael Paltschik

SISÄLTÖ

OSA 1	Lähtökohdat ja tavoitteet
OSA 2	Projektin vaiheet ja aikataulu
OSA 3	Johdanto skenaariotyöhön
OSA 4	Skenaarioaihiot
OSA 5	Skenaarioiden vaikutusanalyysi
LIITE 1	Kyselyn tulokset

Osa 1

Lähtökohdat ja tavoitteet

Projektin lähtökohtia

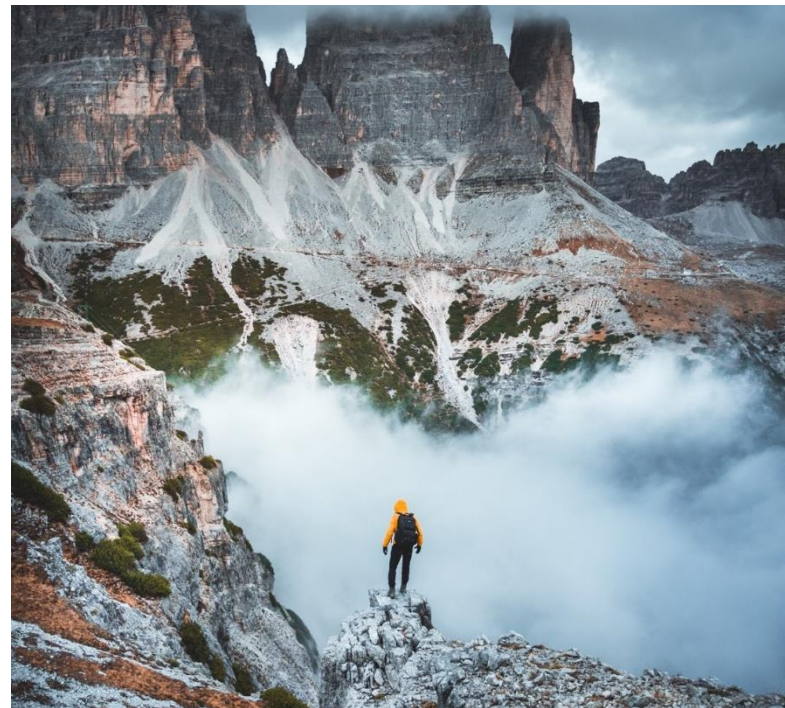
Skenaariotyön fasilitointi

Projekti perustuu Savonia-ammattikorkeakoulun sekä KesTech- ja eMill-hankkeiden yhteistyöhankeeseen skenaariotyön toteutuksesta ja skenaariotyöpajojen fasilitoinnista.

KesTech osaamiskeskittymän muodostavat alueella toimivat koulutusorganisaatiot eli Itä-Suomen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu ja Ylä-Savon ammattiopisto. Ylä-Savon ammattiopiston Emill-ennakointimalli on hanke, jonka tavoitteena on kehittää yläsavalaisille mikro- ja pk-yrityksille joustava ennakointityön toimintamalli, jonka avulla yritys voi seurata ja analysoida globaaleja muutostrendejä yrityksen oman liiketoiminnan tueksi.

Hankinnan kohteena on Ylä-Savon skenaariotyön fasilitointi. Fasilitointi piti sisällään skenaariotyön suunnittelun, toteuttamisen, tulosten koostamisen raportiksi ja skenaariotyön purkutilaisuuden. Skenaariotyöhön osallistuu Ylä-Savon yritysten edustajia teollisuudesta, rakennusaloilta ja palvelualoilta.

Viimeisten vuosien lukuisat kriisit koronapandemiasta Venäjän hyökkäyssotaan ja niiden heijastevaikutukset ovat muuttaneet toimintaympäristöä radikaalisti. Lisäksi meillä on voimakkaasti yhteiskuntaa muokkaavia muutoksia menossa vihreän siirtymän ja esim. digitalisaation myötä. Tärkeänä lähtökohtana on tarkastella näiden muutosten vaikutuksia yrityskenttään ja sitä kautta arvioida millaisia toimenpiteitä tulevaisuudessa Ylä-Savon yritykset kaipaavat.

Skenaariotyön fasilitoinnin tavoitteet

LUODA KOLME ERILAISTA TULEVAISUUDENKUVAA

Kuvataan Ylä-Savon tulevaisuuskuvat, joissa huomioidaan Ylä-Savon tulevaisuudelle tärkeitä teemoja

Ymmärretään mihin suuntaan toimintaympäristö on kehittymässä ja minkälaisia muutosvoimia voidaan tunnistaa.

KASVATTA YMMÄRRYSTÄ TARVITTAVISTA TOIMENPITEISTÄ ALUEELLA

Lisätään ymmärrystä mahdollisista tulevaisuuksista ja kehityspolkujen vaikutuksista alueella.

Luoda yhteinen näkemys toimenpiteistä, joita alueella voidaan toteuttaa ja joita alueen yritykset kaipaavat eri skenaarioissa.

OSALLISTAA MONIPUOLISESTI ALUEEN YRITYSTEN EDUSTAJIA

Työpajatyöskentelyn kautta luodaan yhteinen foorumi keskustella tulevaisuuden kehityskuluista ja miten voidaan toimia positiivisempien kehitysten mahdollistamiseksi.

Skenaariot muodostavat myös viitekehityksen jatkuvalle strategiselle vuoropuhelulle alueen toimijoiden välillä.

Osa 2

Projektin vaiheet ja aikataulu

Projektin vaiheet ja aikataulu

Ylä-Savon skenaariotyön fasilitointi

TOUKOKUU 2023	TOUKOKUU 2023	TOUKOKUU 2023	KESÄKUU 2023	KESÄKUU 2023	KESÄKUU 2023	KESÄKUU 2023
1 x 2h suunnittelupalaveri	Capfulin analyysit	1 x 2h suunnittelupalaveri	1 x 3h työpaja lisämessä	1 x 2h suunnittelupalaveri	1 x 3h työpaja lisämessä	1 x 2h purkutilaisuus
Projektin käynnistys	Tiedonhankinta	Muutostekijät ja skenaarioaihiot	Skenaarioiden rakentaminen	Skenaariokuvausten viimeistely	Skenaarioiden vaikutusanalyysit ja toimenpiteet	Tulokset ja johtopäätökset
- Projektin fokus - Projektin tavoitteet, aikataulut resurssit ja organisoituminen - Työpajoihin liittyvät käytännön järjestelyt - Tiedonhankinnan suunnittelu	- Olemassa oleviin materiaaleihin tutustuminen - Kevyen skenaariokyselyn toteutus - Capful koostaa tiedonhankinnan tulosten pohjalta ehdotuksia alustavista skenaarioaihioista	- Tiedonhankinnan tulosten esittely - Muutostekijöiden tunnistaminen - Alustavien skenaarioaihioiden läpikäynti - Työpajan suunnittelu	- Johdanto skenaariotyön perusteisiin - Skenaarioprosessin vaiheiden esittely: muutostekijöiden tunnistaminen, skenaariologioiden rakentaminen, skenaarioiden kuvaaminen - Alustavien skenaarioluonnosten esittely ja arviointi - Ryhmätyö: Skenaarioiden kehitysvaiheiden kuvaus	- Skenaarioiden viimeistely - Skenaarioiden kiteytykset - Työpajan suunnittelu	- Skenaarioprosessin jatkovaiheiden esittely: skenaarioiden viimeistely, skenaarioiden vaikutusten analysointi - Analyysit alueen mahdollisuuksista, uhista ja vaihtoehdoista eri skenaariossa - Näkemys toimenpiteistä, joita alueella voidaan toteuttaa eri skenaarioissa.	- Loppuraportin läpikäynti - Jatkotoimenpiteet
16.5. klo 9-10	Vko 20-21	26.5. klo 14-16	6.6. klo 13-16	8.6. klo 8:30-10:30	15.6. klo 13-16	27.6. klo 9-11

Osa 3

Johdanto skenaariotyöhön

Miksi ennustaminen ei riitä?

Ennusteet

Mikä on todennäköistä?

Yksi virallinen tulevaisuus

Etsitään oikeita vastauksia

Keskitytään todennäköisyyksiin. Ei varauduta yllätyksiin ja hyödynnetään vain ennustettavissa olevia mahdollisuuksia.

Skenaariot

Mikä voi olla mahdollista?

Useita erilaisia tulevaisuuksia

Etsitään oikeita kysymyksiä

Tunnistetaan trendien lisäksi myös epävarmuustekijät ja epäjatkuvuuskohdat, joihin tulee varautua sekä opetellaan hyödyntämään niiden avaamia uusia mahdollisuuksia.

Skenaarioiden ja ennusteiden erot

SKENAARIOT EIVÄT OLE

Ennusteita, joiden avulla pyritään tietämään ja osoittamaan todennäköisin tulevaisuus

Yrityksen tai organisaation sisäisiä asioita ja niiden erilaisia kehityksiä kuvaavia

Numerolähtöisiä herkkyyssanalyysijä tai vaihteluita perusennusteen ympärillä (high-medium-low)

Visioita, strategioita tai politiikkaa

SKENAARIOT OVAT

Kuvauksia erilaisista ja vaihtoehtoisista tulevaisuuden toimintaympäristöistä

Yrityksen tai organisaation ulkoisen toimintaympäristön kehitystä kuvaavia

Erilaisiin perusoletuksiin perustuvia ja logiikaltaan erilaisia tarinallisia kuvauksia

Vaihtoehtoisia ulkoisia konteksteja visioiden, strategioiden ja poliittisten agendojen laatimiselle

Skenaarioita voidaan käyttää...

Toimintaympäristön kehityksen
ennakointiin ja tulevaisuuden
muutosten hahmottamiseen

Erilaisiin kehityskulkuihin
varautumiseen

Uusien mahdollisuuksien ja
innovaatioiden
tunnistamiseen

Liiketoimintamallien ja
teknologioiden uudistamiseen

Organisaation omien vaihtoehtojen
tunnistamiseen
ja valintojen testaamiseen

Visioiden, strategioiden
ja päätösten luomiseen
ja testaukseen

Osa 4

Skenaarioaihiot

Skenaariot

Ylä-Savon skenaariot 2035

Kasvua vastuullisuus edellä

Kuvittele Suomi, jossa vakaa maailmantilanne mahdollistaa aluepolitiikan, jonka tavoitteena on pitää koko Suomi elinvoimaisena ja asuttuna. Geopoliittisten jännitteiden lieventyessä maailmantalous piristyy luoden suotuisan ympäristön kestäväälle kehitykselle. Suomi on ottanut merkittäviä harppauksia digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä. EU:n kunnianhimoinen kestävyysagenda vauhdittaa Suomen vihreää siirtymää. Sähkön hinta on alhainen ja fossiilista toimintaa verotetaan rankasti, mikä edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Verotuksen avulla kerättävät tulot tukevat valtion taloutta ja mahdollistavat julkisen sektorin palveluiden säilyttämisen sekä investoinnit mm. koulutukseen sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen.

Kuvittele Ylä-Savon alue, jossa positiiviset talousnäkymät ja kasvanut maahanmuutto tukevat yritysten toimintaa ja työvoiman saantia. Venäjä-suhteiden ja viennin osittainen palautuminen tukee alueen yritysten toimintaa. Ulkomaalaisten investointien saaminen Itä-Suomeen on osoittautunut kuitenkin haastavaksi.

Sopeutumista kriisien keskellä

Kuvittele Suomi, joka kamppailee alhaisen talouskasvun maailmassa johon on muodostunut kilpailevien blokkien talous. Kiina-USA suhteen kärjistyessä lännen ja idän vastakkainasettelu voimistuu. Kauppasuhteet Venäjään ovat jäissä. Suomen talous ei kasva merkittävästi. Tuotantolaitoksia lopetetaan ja metsäteollisuuden, varsinkin paperin, tuotanto laskee yhä. Uutta teollista toimintaa etsitään, mutta ulkomaalainen investointihalukkuus suomalaisen teollisuuteen on pientä. Uutta liiketoimintaa syntyy mm. puolustussektorille. Valtion mahdollisuudet harjoittaa kehittävää aluepolitiikkaa ovat rajalliset, mikä johtaa alueelliseen eriarvoistumiseen. Muuttoliikkeiden määrä kasvaa voimakkaasti kun väestö ja talous keskittyvät etelän kasvukolmioon.

Kuvittele Ylä-Savon alue, jossa talouden heikot näkymät ja muuttoliikkeen kasvu tuovat haasteita alueelle. Työvoimapula ja heikkenevä kysyntä alueelle. Työvoimapula ja heikkenevä kysyntä pakottaa tuotantoa pois Ylä-Savosta. Uutta kasvavaa liiketoimintaa pyritään houkuttelemaan alueelle erilaisin tuin ja toimenpitein. Elintarviketuotantoa ylläpidetään huoltovarmuusnäkökulmasta.

Kiertotaloudesta hyvinvoinnin veturi

Kuvittele Suomi, joka on ottanut vahvan aseman vihreän siirtymän edistämisessä panostamalla kiertotalouteen, uusiutuvaan energiaan ja yhteiskunnan sähköistymiseen. Vihreän energian tuotannosta on kasvanut merkittävä teollisuuden ala, joka luo uusia työpaikkoja ja taloudellista vaurautta. Hiilinielujen kasvattaminen on asetettu keskiöön ja metsien hakkuita rajoitetaan. Sään ääri-ilmiöt voimistuvat ja Suomesta tulee vetovoimaisempi matkailukohde etelän matkakohteiden kärsiessä kuumuudessa. Yhteistyö eri toimijoiden välillä vahvistuu, kun yritykset, tutkimuslaitokset ja julkiset tahot työskentelevät yhdessä kestävän tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kuvittele Ylä-Savon alue, joka on saavuttanut merkittävää edistystä kiertotalouden saralla mm. biokaasulaitosten valmistumisen ja urbaanin kaivosteollisuuden myötä. Ympäristötietoisuus ja kestävä elämäntapa kuuluvat vahvasti alueen identiteettiin ja tämä mielikuva houkuttelee niin asukkaita kuin yrityksiäkin alueelle. Veto- ja pitovoimaa tukevat myös tehdyt investoinnit raideliikenteeseen.

Tulevaisuustaulukko

Skenaarioiden raamit

Epävarmuustekijät						
Epävarmuustekijän kehitysvaihtoehdot						

Tulevaisuustaulukko

Ylä-Savon skenaariot 2035

SKENAARIO 1

SKENAARIO 2

SKENAARIO 3

KANSAINVÄLINEN TASO		SUOMEN TASO				
Globaalin talouden perusta ja arvoketjut	Vihreä siirtymä ja energiamurros	Hyvinvointi-yhteiskunnan tulevaisuus	Suomen elinkeino-rakenne	Suomen elinkeinoelämä ja työn laatu	Työn tekeminen ja paikka-sidonnaisuus	Matkailu ja turismi
Avoin globaali talous	Nopea, globaalisti koordinoitu ja tavoitteet saavuttava	Hyvinvointia kaikille	Innovaatiotalous ja palvelullistuminen, tuotanto ja teollisuus ulkoistettu	Huippuosaajat ja matalan osaamisen työt, työn polarisaatio ja epätasainen jakautuminen	Työ 3.0 - Globaalisti toimivat alustat ja työmarkkinat	Lisääntynyttä ulkomaanmatkailua
Kilpailevien blokkien talous, Suomi osa Euroopan talousaluetta	Siirtymä ei toteudu, energiankulutus ja ympäristökuorma lisääntyvät	Hyvinvointi-yhteiskunnan haasteet	Korkean jalostusasteen tuotteiden ja teknologioiden vientimarkkinat	Robotisaatio ja automatisaatio, työn määrän ja merkityksen väheneminen	EU:n yhteiset työmarkkinat	Yleinen varovaisuus
Paikallisuus ja omavaraisuus korostuu, kasvutaloudesta luovuttu	Siirtymä perustuu alueellisiin ja paikallisiin ratkaisuihin	Valikoiva hyvinvointi	Paikallinen tuotanto ja kulutus, uudelleen-teollistuminen ja kiertotalous	Työn määrä lisääntyy, fyysisen ja teollisuustyön paluu	Paikalliset käytännöt ja perinteiset työsuhteet	Kotimaa kunniaan

Kasvua vastuullisuus edellä

Kuvittele Suomi, jossa vakaa maailmantilanne mahdollistaa aluepolitiikan, jonka tavoitteena on pitää koko Suomi elinvoimaisena ja asuttuna. Geopoliittisten jännitteiden lieventyessä maailmantalous piristyy luoden suotuisan ympäristön kestäväälle kehitykselle. Myös digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä on otettu harppaus eteenpäin.

EU:n kunnianhimoinen kestävyysagenda vauhdittaa Suomen vihreää siirtymää. Sähkön hinta on alhainen ja fossiilista toimintaa verotetaan rankasti, mikä edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Verotuksen avulla kerättävät tulot tukevat valtion taloutta ja mahdollistavat julkisen sektorin palveluiden säilyttämisen sekä investoinnit muun muassa koulutukseen sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen.

Suomeen rakennetut vihreän vedyn tuotantolaitokset tarjoavat uusia työpaikkoja ja taloudellista kasvua. Vihreä vety on kysyttyä sekä kotimaassa että ulkomailla, ja Suomi on onnistunut kehittämään alan huippuosaamista. Etenkin länsirannikon teollisuus kukoistaa ja logistiikkaan tehdyt investoinnit tukevat yritysten vientimahdollisuuksia.

Kuvittele Ylä-Savon alue, jossa positiiviset talousnäkymät ja kasvanut maahanmuutto tukevat yritysten toimintaa ja työvoiman saantia. Alueen teollisuusyrityksien menestystä on tukenut Venäjä-suhteiden ja viennin osittainen palautuminen. Ulkomaalaisten investointien saaminen Itä-Suomeen on osoittautunut kuitenkin haastavaksi, näiden mieltäessä Venäjän rajan läheisyyden edelleen riskinä, mikä heikentää investointihalukkuutta kyseisellä alueella. Alueen vetovoiman lisäämiseen panostetaan, jotta ulkomaalaisia investointeja saadaan houkuteltua myös Itä-Suomeen. Lisäksi robotiikan ja tekoälyn kehitys helpottavat työvoimapulasta aiheutuvia haasteita. Ylä-Savon saavutettavuus kohenee kun kotimaan lentoliikennenyhteys rakentuu. Alueella syntyy myös uutta liiketoimintaa väestön ikääntymisen ympärille.

SKENAARION KITEYTYS

- Avoin globaali talous
- Vakaa turvallisuustilanne
- Vihreä siirtymä etenee vauhdilla
- Merkittäviä harppauksia digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä
- Hyvinvointi jakautuu tasaisesti

Skenaarion liikkeelle panevat voimat

2023 – 2026

- Ukrainan sodan ratkaisemisessa otetaan askelia eteenpäin ja vuonna 2026 sodan osapuolet pääsevät sopimukseen keskeisistä kysymyksistä. Ukrainan pitkittyneen ja epäonnistuneen valtausrityksen jälkeen Venäjästä tulee poliittinen hylkiö. Sodan uhka laantuu ainakin väliaikaisesti.
- Ylä-Savo kansainvälistyy ilmastopakolaisten ja muun työperäisen maahanmuuton myötä. Myös oppilaitoksissa kansainvälisten opiskelijoiden määrä kasvaa. Kielimuurihaasteita pyritään taklaamaan hyödyntämällä kehittyneitä käännösteknologioita.
- Osa-aikaisesti työskentelevät eläkeläiset sekä lisääntynyt maahanmuutto helpottavat työvoimapulaa mm. konepaja-alan osaajia saadaan houkuteltua Suomeen ulkomailta.
- Ylä-Savon yrityskulttuuria pyritään muuttamaan erilaisin tukiohjelmin yhä paremmin maahanmuuttajien integraatiota tukevammaksi. Toimivat julkiset palvelut houkuttelevat uusia asukkaita, erityisesti perheitä Ylä-Savoon.
- Tuulivoimainfrastruktuurin investoidaan ja tukipalveluiden kehittämiseen panostetaan. Kaikki Suomeen suunnitellut hankkeet eivät kuitenkaan toteudu ajallaan.

Juonen vaiheet

2026-2032

- Venäjä muuttuu sovinnollisemmaksi, lännen ja idän välinen vastakkainasettelu pehmenee, mutta ei palaudu ennen Ukrainan sotaa vastaavaan tilanteeseen.
- Kansainvälisen kaupan rajoitteita puretaan ja kauppaa käydään taas vapaammin. Maailmantalous piristyy ja vientiyritysten toimintamahdollisuudet pysyvät hyvinä.
- Globaalit tuotantoketjut tehostuvat ja kansainvälistyvät edelleen, kun yritykset pyrkivät optimoimaan toimintaansa.
- Rauhoittunut geopoliittinen tilanne ja tarve globaalien haasteiden ratkaisemiseksi ajavat yhteistyön lisääntymistä muun muassa vihreän siirtymän saralla.
- Tekoäly vaikuttaa tietotyöhön, mutta ei suoraan valmistavaan teollisuuteen.
- Uuden teknologian käyttöönotto vaatii osaamista, johon pyritään vastaamaan uusilla koulutusohjelmilla. Alueen oppilaitosten välillä tehdään tiiviimpää yhteistyötä yhteisen TKIO infrastruktuurin parissa sekä digitaalisuuden ja virtuaalisuuden hyödyntämisessä opetuksessa.
- Ylä-Savoa markkinoidaan maailmalle tuloksellisesti.
- Hyvät julkiset palvelut tukevat ihmisten hyvinvointia, eikä P-Savo ole enää Suomen sairain maakunta.

Skenaarion lopputilanteen kuvaus

2032 – 2035

- Suomi on ottanut merkittäviä harppauksia digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä, mikä luo uusia mahdollisuuksia taloudelliselle kasvuille. Robotiikan ja tekoälyn kehitys helpottavat myös työvoimapulasta aiheutuvia haasteita.
- Positiiviset talousnäkymät ja kasvanut maahanmuutto tukevat yritysten toimintaa ja työvoiman saantia.
- Ylä-Savon alueen teollisuusyrityksien menestystä on tukenut Venäjä-suhteiden ja viennin osittainen palautuminen.
- Ulkomaiset sijoittajat mieltävät Venäjän rajan läheisyyden kuitenkin riskinä, mikä heikentää investointihalukkuutta Itä-Suomeen. Alueen vetovoiman lisäämiseen panostetaan, jotta ulkomaalaisia investointeja saadaan houkuteltua. Monet kuntien toiminnot on yhdistetty ja kuntien välinen yhteistyö tiivistyy ja saa yhteistä toimintarakennetta yhteisten toimintojen kautta.
- Ylä-Savon kouluissa tehdään toimenpiteitä vahvistamaan kansainvälisyyttä. Kumppanuuskoulu- ja -kaupunkitoimintaa tehdään aktiivisemmaksi.
- Ylä-Savon saavutettavuus kohenee kun kotimaan lentoliikenneyhteys rakentuu.
- Alueella syntyy uutta liiketoimintaa muun muassa väestön ikääntymisen ympärille.

Sopeutumista kriisien keskellä

Kuvittele Suomi, joka kamppailee alhaisen talouskasvun maailmassa johon on muodostunut kilpailevien blokkien talous. Kiina-USA suhde kärjistyvät ja maailmantilanne kiristyy entisestään lännen ja idän vastakkainasetteluksi. Suomi toimii osana Euroopan talousaluetta ja kauppasuhteet Venäjään ovat jäissä.

Luottamuspuolan takia maat pyrkivät lisäämään omavaraisuuttaan. Protektionismi lisääntyy voimakkaasti ja myös Suomessa huoltovarmuuteen kiinnitetään entistä vahvemmin huomiota.

Suomen Nato-jäsenyys lisää ulkomaankauppaa ja yhteistyötä entisestään Yhdysvaltojen kanssa. Puolustussektori kasvaa ja Ukrainan jälleenrakentaminen luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Suomen talous ei kasva merkittävästi. Tuotantolaitoksia lopetetaan ja metsäteollisuuden, varsinkin paperin, tuotanto laskee yhä. Uutta teollista toimintaa etsitään, mutta varsinkin ulkomaalainen investointihalukkuus suomalaisen teollisuuteen on pientä.

Valtion mahdollisuudet harjoittaa kehittävää aluepolitiikkaa ovat rajalliset, mikä johtaa alueelliseen eriarvoistumiseen. Muuttoliikkeiden määrä kasvaa voimakkaasti kun väestö ja talous keskittyvät etelän kasvukolmioon.

Kuvittele Ylä-Savon alue, jossa talouden heikot näkymät ja muuttoliikkeen kasvu tuovat haasteita Ylä-Savon alueen yrityksille. Työvoimapula ja heikkenevä kysyntä pakottaa tuotantoa pois Ylä-Savon alueelta. Yritystoiminta kaventuu alueella ja myös palvelut keskittyvät suuriin keskuksiin.

Alueet pyrkivät houkuttelemaan uutta kasvavaa liiketoimintaa alueelleen erilaisin tuin ja toimenpitein. Kunnat pyrkivät vahvistamaan omaa vetovoimaansa erikoistumalla sekä verkostoitumalla keskeisten toimijoiden ja yritysten kanssa vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Alueella säilyy työvoimaintensiivisten alojen työntekijät mm. maatalouden merkitys kasvaa myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

SKENAARION KITEYTYS

- Kilpailevien blokkien talous
- Kiristynyt turvallisuustilanne
- Huoltovarmuus korostuu, protektionismi lisääntyy
- Kauppasuhteet Venäjään jäissä
- Alueellinen eriarvoistuminen
- Hyvinvointiyhteiskunnan haasteet

Skenaarion liikkeelle panevat voimat

2023 – 2026

- Maailman turvallisuustilanne pysyy epävakaana Ukrainan sodan pitkittymisen sekä Kiina-USA suhteiden kiristymisen vuoksi. Länsi ja EU pysyvät kuitenkin yhtenäisenä. Natoon liittymisen myötä Suomen maariski pienentyy.
- Luottamuspuolan takia maat pyrkivät lisäämään omavaraisuuttaan. Protektionismi lisääntyy voimakkaasti ja myös Suomessa huoltovarmuuteen kiinnitetään entistä vahvemmin huomiota.
- Hyvinvointiyhteiskunnan haasteet kasvavat. Julkisen sektorin rahoituksen vähentyessä yksilön vastuu omasta hyvinvoinnista kasvaa.
- Heikko taloustilanne ja viennin lasku tuovat vaikeuksia suomalaisille vientiriippuvaisille yrityksille.
- Osaamisvaatimukset kasvavat, työvoimaa pyritään korvaamaan robotiikalla ja automaatiolla, mutta tällä ei pystytä vastaamaan kaikkien työvoimatarpeeseen.
- Itä-Suomi alueena häviää kansallisessa resurssikamppailussa ja jää jälkeen kehityksessä suhteessa muuhun Suomeen.
- Etätyöskentely mahdollistaa työskentelyn missä vain, joka lisää muuttoliikkeen kasvua. Sitoutuminen yrityksiin heikkenee. Myös akateeminen työ ja johto siirtyy isompiin kaupunkeihin.

Juonen vaiheet

2026-2032

- Kiina-USA suhde kärjistyvät ja maailmantilanne kiristyy entisestään lännen ja idän vastakkainasetteluksi.
- Suomen Nato-jäsenyys lisää ulkomaankauppaa ja yhteistyötä entisestään Yhdysvaltojen kanssa. Puolustussektori kasvaa ja Ukrainan jälleenrakentaminen luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- Hyvinvointiyhteiskunnan haasteet kärjistyvät ja julkisia palveluita joudutaan leikkaamaan.
- Palvelut keskittyvät kasvukeskuksiin ja palveluiden määrää joudutaan karsimaan. Kuntien sulkeutuneisuus ja erilaiset sisäiset intressit tuovat haasteita Ylä-Savon alueen toimijoille. Alueen sisäisen blokiutumisen vahvistuessa yritykset hakeutuvat pois alueelta.
- Investoinnit logistiikkaan ja infrastruktuuriin nähdään tarpeettomina alueilla, joissa muuttoliike kasvaa heikon vetovoiman takia.
- Alueella säilyy työvoimaintensiivisten alojen työntekijät. Mm. elintarviketuotantoa ylläpidetään myös huoltovarmuusnäkökulmasta.
- Koulutusmahdollisuudet ajavat opiskelijat suuriin kaupunkeihin.

Skenaarion lopputilanteen kuvaus

2032 – 2035

- Geopoliittinen tilanne säilyy epävakaana. Puolustukseen ja huoltovarmuuteen kohdistetut investoinnit kasvavat, mutta suursodalta vältytään.
- Blokkeihin jakautuneen globaalin talouden kasvu on tasaista, mutta hidasta.
- Hyvinvointi polarisoituu kansalaisten keskuudessa. Yhteiskunnassa tapahtunut hyvinvoinnin heikentyminen ja eriarvoistuminen aiheuttavat häiriöitä vaikuttaen myös turvallisuuteen.
- Talouden heikot näkymät ja muuttoliikkeen kasvu tuovat haasteita Ylä-Savon alueen yrityksille. Työvoimapula ja heikkenevä kysyntä pakottaa tuotantoa pois Ylä-Savon alueelta.
- Yritysten investointihalukkuus laskee ja yritystoiminta kaventuu alueella. Kuntien välinen eriarvoisuus kasvaa.
- Kuntien toimintaedellytyksien heikentyminen pakottaa alueiden liittymisen suurempiin kaupunkeihin. Myös palvelut ja yritystoiminta keskittyvät suuriin keskuksiin.
- Kunnat pyrkivät vahvistamaan omaa vetovoimaa erikoistumalla sekä verkostoitumalla keskeisten toimijoiden ja yritysten kanssa vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin.

Kiertotaloudesta hyvinvoinnin veturi

Kuvittele Suomi, joka on ottanut vahvan aseman vihreän siirtymän edistämisessä panostamalla kiertotalouteen, uusiutuvaan energiaan ja yhteiskunnan sähköistymiseen.

Vihreän energian tuotannosta on kasvanut merkittävä teollisuuden ala, joka luo uusia työpaikkoja ja taloudellista vaurautta. Hiilinielujen kasvattaminen on asetettu keskiöön ja metsien hakkuista rajoitetaan. Hyvin suunnitelluista hakkuista saadaan puuta kasvavaan puukuitupohjaisten materiaalien teollisuuteen.

Yhteistyö eri toimijoiden välillä vahvistuu, kun yritykset, tutkimuslaitokset ja julkiset tahot työskentelevät yhdessä kestäväen tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös henkilökohtaisen hiilijalanjäljen mittaaminen ja päästökauppa yleistyvät.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamien äärimmäisten sääolosuhteiden yleistyessä ilmastopakolaisten määrä kasvaa. Suomen pohjoista sijaintia onnistutaan hyödyntämään maantiedemarkkinoinnissa ja uutta osaavaa työvoimaa saadaan Suomeen helpottamaan työvoimapulaa. Suomesta tulee vetovoimaisempi matkailukohde etelän matkakohteiden kärsiessä kuumuudessa.

Omistajuuden ihannointi vähenee ja kulutus siirtyy enemmän yhteisomistajuuteen. Monelle paikkakunnalle syntyy tiiviitä yhteisöjä.

Kuvittele Ylä-Savon alue, jossa muutos kohti kiertotaloutta on vielä käynnissä, mutta joka on saavuttanut merkittävää edistystä tällä tiellä mm. biokaasulaitosten valmistumisen myötä. Ylä-Savossa innovatiivisia ratkaisuja kehitetään kiertotalouden saralla. Alueella on ymmärretty vanhojen jätteiden potentiaali ja luotu vahva perusta mm. urbaanille kaivosteollisuudelle. Tämä luo myös välillistä liiketoimintaa, kun uusi kaivostoiminta vaatii uudenlaista koneistoa ja työkaluja.

Ympäristötietoisuus ja kestävä elämäntapa kuuluvat vahvasti alueen identiteettiin ja tämä mielikuva houkuttelee niin asukkaita kuin yrityksiäkin alueelle. Veto- ja pitovoimaa tukevat myös tehdyt investoinnit raideliikenteeseen.

SKENAARION KITEYTYS

- Paikallisuus, omavaraisuus ja yhteisomistajuus korostuu
- Kiertotalous kukoistaa
 - Vihreän energian tuotannosta kasvanut merkittävä teollisuuden ala
- Ilmastopakolaisten määrä kasvaa
- Suomesta vetovoimainen matkailukohde

Skenaarion liikkeelle panevat voimat

Juonen vaiheet

Skenaarion lopputilanteen kuvaus

2023 – 2026

- EU:n kunnianhimoinen kestävyysagenda vauhdittaa unionin ja jäsenmaiden vihreää siirtymää, kasvattaen samalla uutta teollisuutta. EU ohjaa vahvasti politiikallaan kohti materiaalien ja teknologioiden omavaraisuutta ja kiertotaloutta.
- Euroopan maat kamppailevat korvatakseen fossiilisen energiantuotantonsa vihreällä energialla myös ilmastomuutoksen aiheuttamien äärimmäisten sääolosuhteiden yleistymisen vuoksi.
- Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on murroksessa Suomessa ollaan otettu askeleita kohti uutta mallia, jossa yhteiskuntaa hyödyntävästä käyttäytymisestä palkitaan (esimerkiksi sairaiden ja ikääntyneiden auttaminen ja päästöjen vähentäminen). Tällä pyritään aktivoimaan etenkin työttömiä ja eläkeläisiä.
- Ilmastopakolaisten määrä kasvaa. Suomen pohjoista sijaintia onnistutaan hyödyntämään maantiedemarkkinoinnissa ja uutta osaavaa työvoimaa saadaan Suomeen helpottamaan työvoimapulaa.
- Henkilökohtaisen hiilijalanjäljen mittaaminen ja päästökauppa yleistyvät. Osa yrityksistä on pelillistänyt päästökaupan ja vastuullisuusteosta palkitaan.

2026-2032

- Ylä-Savossa innovatiivisia ratkaisuja kehitetään kiertotalouden saralla. Alueella on ymmärretty vanhojen jätteiden potentiaali ja luotu vahva perusta mm. urbaanille kaivosteollisuudelle. Tämä luo myös välillistä liiketoimintaa, kun uusi kaivostoiminta vaatii uudenlaista koneistoa ja työkaluja.
- Kierrätykseen ja hyötykäyttöön kiinnitetään entistä enemmän huomiota myös tuulivoima infrastruktuurin, liikenteen sähköistymisen sekä akkujen hyötykäytön osalta.
- Hyvin suunnitelluista hakkuista saadaan puuta kasvavaan puukuitupohjaisten materiaalien teollisuuteen.
- Kaupunkisuunnittelussa otetaan uusi ote, joka mahdollistaa kestävä asuminen ja olemisen kaupungeissa. Vihreät kaupunginosat ja älykkäät infrastruktuuriratkaisut luovat viihtyisiä ja kestäviä asuinympäristöjä. Kaupunkisuunnittelun keskiössä on ympäristön huomioiminen ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen.
- Omistajuuden ihannointi vähenee ja kulutus siirtyy enemmän yhteisomistajuuteen. Yhteisresurssointia- ja omistajuutta esiintyy myös yritysten kesken enemmän ja esimerkiksi yhteiskäyttöiset toimistotilat korvaavat yritysten omat toimistot.

2032 – 2035

- Tuulivoimasta ja vihreästä vedystä on muodostunut Suomeen merkittävä vientiteollisuus. Vihreää energiaa käyttävä teollisuus kukoistaa. Tehtaat ja infrastruktuuri siirtyy ja rakentuu lähelle energialähteitä.
- Muutos kohti kiertotaloutta on vielä käynnissä ja Ylä-Savo on saavuttanut merkittävää edistystä tällä tiellä biokaasulaitosten ja urbaanin kaivostoiminnan myötä.
- Ympäristötietoisuus ja kestävä elämäntapa kuuluvat vahvasti Ylä-Savon identiteettiin ja tämä mielikuva houkuttelee niin asukkaita kuin yrityksiäkin alueelle.
- Veto- ja pitovoimaa tukevat myös tehdyt investoinnit raideliikenteeseen.
- Jakamistalous, yhteisöllisyys ja paikallisuus vahvistuvat. Monelle paikkakunnalle syntyy tiiviitä yhteisöjä, jotka ottavat yhdessä hoitaakseen alueen palveluita. Yhteisön jäsenet auttavat lastenhoidossa, kuljettavat vanhuksia lääkäriin ja hyötykäyttävät omat jätteensä.
- Onnistunut kaupunkisuunnittelu on tukenut myös liikkumisen helppoutta ja logistiikka sekä matkailun vahvistumista alueella. Matkailulle on luotu kestävä kehityksen mukaiset palvelut ja verkostot. Alueella toimii aktiivinen matkailun ekosysteemi.

Osa 5

Skenaarioiden vaikutusanalyysi

Skenaario 1: Kasvua vastuullisuus edellä

Mahdollisuudet

Kuntien mahdollisuudet

- Kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen mm. Ylä-Savossa yhteinen toimiva joukkoliikenne.
- Tiiviimpi kuntarakenne mahdollistaa edullisemmat hankinnat.
- Digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen laaja-alaisesti.
- Maahanmuuttajista uutta työvoimaa alueelle.

Yritysten mahdollisuudet

- Älykkäät tuotanto- ja palveluprosessit tukevat ja luovat uutta liiketoimintaa.
- Uudet teollisuuden alat (teollisuus 5.0.): tekoälyosaajien houkuttelu keskeistä.
- Teollisuus keskittyy Pohjoiseen: Arvoketjuihin tulee päästä kiinni kaikin keinoin.
- Ukrainan jälleenrakennuksessa jätteenkierrätyksen palvelut ja uudisrakentaminen.
- Alueella tuotetaan uusiutuvaa energiaa.

Koulutusorganisaatioiden mahdollisuudet

- Lentoliikenteen lisääntyminen tuo uusia koulutusmahdollisuuksia ja –tarpeita.
- Tekoäly osaamisen vahvistuminen luo kysyntää koulutukselle ja kehitystyölle (TKIO).
- Kumppanuuskoulujen kautta voidaan lisätä kansainvälistä osaamista alueella.

Riskit ja uhat

Kuntien riskit ja uhat

- Maahanmuuttajien kotouttaminen ja kielihaasteisiin vastaaminen.
- Dis- ja misinformaation leviäminen (esim. tekoälyn avulla). Tietoturva tulee varmistaa.
- Vihreän energian saatavuuteen liittyvät riskit.
- Kuntien varmistettava, että erottaudutaan joukosta: miksi yritykset ja ihmiset hakeutuvat alueelle?

Yritysten riskit ja uhat

- Voidaanko luottaa Venäjään kauppakumppanina, kuka avaa liiketoiminnan takaisin Venäjälle.
- Moninaisen työyhteisön kehittäminen ja ylläpito, englannin kielellä työskentelyn mahdollistaminen.

Koulutusorganisaatioiden uhat

- Varmistettava, että koulutusohjelmien sisällöt vastaavat työelämän uusiin tarpeisiin.

Strategiset toimenpiteet

Kuntien toimenpiteet

- Kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen.
- Ylä-Savoon palvelukokonaisuus, jota yhdistää toimiva joukkoliikenne.
- Idän raideliikenteestä on pidettävä huolta ja Venäjä suhteita pyrkiä palauttamaan, mikäli poliittisesti mahdollista.

- Iisalmen lentokentän parannustyöt ja investoinnit toimivaan joukkoliikenteeseen.
- Paikallisuus paremmin esille ja rahoitusta Itä-Suomeen: Tekoälyn ja digitalisaation rahoitusta alueelle (mm. koulutukseen, tutkimus ja kehitystyöhön).
- Digitalisaatiosta ja kestävästä kehityksestä kansalaistaidot.

- Kaavoitetaan ja rakennetaan aurinkopuisto.
- Panostetaan maahanmuuttajien riittävään kotouttamiseen (koko perhe).

Koulutusorganisaatioiden toimenpiteet

- Koulutusta lisättävä alueella joka aidosti edistää alueen etua, kansainvälisyys huomioitava entistä paremmin.

Skenaario 2: Sopeutumista kriisien keskellä

Mahdollisuudet

Yritysten mahdollisuudet

- Pakon edestä syntyy uusia innovaatioita maatalouteen, puolustussektorille ja väestön ikääntymisen ympärille.
- Nato-yhteistyön kautta uutta liiketoimintaa puolustusteknologiaan ja robotiikkaan.
- USA:n kanssa yhteistyön vahvistaminen. High tech yhteistyö vihreän siirtymän saralla.

- Omavaraisuuden myötä maaseudun merkitys korostuu. Myös sivuvirtojen hyödyntäminen tärkeää. Syntyy monipuolista liiketoimintaa ja vientituotteita.
- Kaivosteollisuus kasvaa huoltovarmuuden ja omavaraisuuden merkityksen kasvaessa.
- Kiinan sulkeutuessa voi uutta tuotantoa syntyä Ylä-Savoon.

Koulutusorganisaatioiden mahdollisuudet

- Vapaata työvoimaa kun tuotantoa lopetetaan, tästä tulisi ottaa koulutussektorilla hyöty irti, koulutetaan Ylä-Savossa uudelleen.

Riskit ja uhat

Kuntien riskit ja uhat

- Kuntien välinen blokkautuminen ja yhteistyön vähentyminen.
- Väkimäärä vähenee ja palveluiden saatavuus heikkenee.
- Lähialueiden kunnat vievät työntekijät ja yritykset lähtevät.
- Voidaanko erikoistua kun tulee varmistaa omavaraisuus ja huoltovarmuus.

- Muuttoliikkeen vuoksi investoinnit infrastruktuuriin pienenevät ja saatavuus heikkenee entisestään. Itä-Suomi jää "loma-Suomeksi".

Yritysten riskit ja uhat

- Työvoimapulan tuomat haasteet.
- Ei synny uutta innovatiivista toimintaa. Jäädään alihankkijaksi.

- Venäjän läheisyys voi haastaa ulkomaalaisen rahoituksen saantia.

Koulutusorganisaatioiden uhat

- Nuoret muuttaa pois, jos koulutusmahdollisuudet ovat heikot.

Strategiset toimenpiteet

Kuntien toimenpiteet

- Todellinen kuntien välinen yhteistyö ja luottamuksen vahvistaminen. Kunnat lähemmäs toisiaan, ei osaoptimoiden (esim. Iijärven kaupunki)
- Alueen vetovoimaa lisäävä innovatiivisella tavalla. Ydinosaamisen määrittely: mitkä ovat alueen vetovoimatekijöitä tulevaisuudessa, millä erottaudutaan aidosti?

- EU tukien varmistaminen alueelle (esim. puolustusvoimat, maatalous).

Yritysten toimenpiteet

- Yhteistyön vahvistaminen Ukrainan suuntaan – Ukrainan jälleenrakennus ja esim. maatalouden saralla yhteistyötä.
- Yhteistyön tiivistäminen USA:n suuntaan ja kasvumahdollisuuksien hakeminen esim. Naton ja puolustussektorin sekä vihreän siirtymän saralla.

Koulutusorganisaatioiden toimenpiteet

- Verkostojen muodostaminen ja yhteistyö kriittisessä asemassa, mikäli luottamuspuola kasvaa. Koulutusorganisaatiot keskeisessä asemassa eri toimijoiden kohtauttamisessa.
- Yhteistyö yritystoimijoiden kanssa tärkeää, jotta osaamista kehitetään tulevaisuuden tarpeisiin.
- Etäopetuksen lisäksi tärkeää myös läsnäolo-opetus, joka vahvistaa alueen veto- ja pitovoimaa.

Skenaario 3: Kiertotaloudesta hyvinvoinnin veturi

Mahdollisuudet

Kuntien mahdollisuudet

- EU rahoitus
- Ajoneuvoliikenne kuntoon. Biokaasuajoneuvot.
- Hiilinieluratkaisut
- Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia
- Ilmastopakolaisten kotouttaminen ja hyödyntäminen työvoimaksi.

Yritysten mahdollisuudet

- Vihreä siirtymä tuo uutta liiketoimintaa mm. Metsä asiantuntijuus ja hoitaminen uutena vientituotteena. Myös rakennusteollisuus siirtyy fossiilivapaaseen rakentamiseen.
- Alueella tuotetaan päästötöntä energiaa, mikä tuo uutta teollisuutta.
- Vastuullisuus tuo uudenlaista kysyntää myös matkailun saralla.

Koulutusorganisaatioiden mahdollisuudet

- Oppilaitoksia tarvitaan, kun uutta liiketoimintaa syntyy esim. kiertotalouden ympärille.

Riskit ja uhat

Kuntien riskit ja uhat

- Tuulivoimaa, voiko rakentaa Ylä-Savoon? Tuulivoiman mahdollinen ongelma (jätteet).
- Ilmastopakolaisia tulee, mutta eivät työllisty.
- Kaupungit-maaseutu heikot liikenneyhteydet.
- Alueen raideliikenne ei kohene, jos ei saada rahoitusta.
- Liian sisäänpäin kääntyvä yhteisö.
- Nojaututaan liikaa ilmasto visioon, emme erotu.

Yritysten riskit ja uhat

- Metsäteollisuuden hiipuminen ja korvaaminen.
- Miten erottautua ja tulla paremmaksi kuin muu Suomi biotaloudessa.
- Vähentykö yrittäjyys, jos yhteisomistus lisääntyy. Vai tuleeko kysyntää entistä räätälöidymille ratkaisuille.
- Jääkö Ylä-Savo jälkeen greentech boomissa.
- Osaajapula pakottaa siirtämään toimintaa muualle.

Koulutusorganisaatioiden uhat

- Englanninkielisen opetuksen tarjoamisesta välttämättömyys, mikäli halutaan kouluttaa ilmastopakolaisia.

Strategiset toimenpiteet

Kuntien toimenpiteet

- Investointirahasto vihreälle siirtymälle.
- Kaavoitus aurinkovoimaloille. Sekä energiavarastointi ja P2X ratkaisujen huomiointi.
- Hankkeita ilmastopakolaisten kotiuttamiseksi.
- Panostaminen saavutettavuuteen.

Yritysten toimenpiteet

- Pelkomäki Urban Mining Ecosysteemin rakentaminen.
- Energiateollisuuteen panostaminen.
- Hiilinieluosaamiseen ja kestävään metsähakkuuseen panostaminen.
- Yritysten yhteistyö, yhteisomistajuus ja materiaalitukimushankkeet. Esim. Yhteinen työntekijäpankki.

Koulutusorganisaatioiden toimenpiteet

- Yritys- ja koulutusyhteistyön tiivistäminen (yrityslähtöiset koulutusyksiköt).
- Yrittäjyyden tukeminen erilaisilla koulutussisällöillä, kursseilla tai verkostoilla.
- Englanninkielien yleistäminen koulutuksessa ja työpaikoilla.

Keskeiset toimenpiteet ja vaikutukset

Yhteenveto

SKENAARIO 1

Kasvua vastuullisuus edellä

- Kuntien välistä yhteistyötä vahvistettava, jotta varmistetaan alueen saavutettavuus ja vetovoima.
- Maahanmuuttajien kotouttamiseen panostettava, jolla voidaan myös tukea alueen työvoimapolua.
- Koulutusohjelmien sisältöjä kehitettävä vastaamaan työelämän uusia tarpeita.
- Uutta liiketoimintaa syntyy mm. uusiutuvan energian, ikääntyneen väestön sekä Ukrainan jälleenrakentamisen ympärille (esim. uudisrakentaminen, jätteenkierrätyksen palvelut).

SKENAARIO 2

Sopeutumista kriisien keskellä

- Haastavassa toimintaympäristössä yhteistyö ja luottamus kuntien välillä on keskeistä.
- Alueen vetovoimaa lisättävä innovatiivisella tavalla ja EU:n tarjoamat tuet hyödynnettävä.
- Koulutusorganisaatiot keskeisessä asemassa verkostojen muodostamisessa ja yhteistyön vauhdittamisessa.
- Liiketoimintamahdollisuuksia haettava esim. Nato-yhteistyön kautta puolustusteknologiaan ja robotiikkaan. Huoltovarmuuden korostuessa myös maaseudun merkitys korostuu.

SKENAARIO 3

Kiertotaloudesta hyvinvoinnin veturi

- Tarvitaan tutkimus- ja kehityshankkeita kiertotalouden ympärille ja aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kesken.
- Tuetaan liikkumista ja logistiikkaa sekä matkailun vahvistumista alueella.
- Englanninkielisen opetuksen tarjoamisella helpotetaan ilmastopakolaisten kouluttamista.
- Vihreä siirtymä tuo uutta liiketoimintaa alueelle mm. kiertotalouden myötä. Myös metsiin liittyvä asiantuntijuus ja metsähoitaminen uutena vientituotteena. Rakennusteollisuus siirtyy fossiilivapaaseen rakentamiseen.

Ylä-Savon alueen ennakointiosaamisen vahvistaminen

Ehdotuksia jatsoon

1. Järjestetään **työpajasarja**, jossa tämä skenaariotyö käytetään inputtina **ihanneskenaarion** luomiseksi. Ihanneskenaario, joka on realistinen, ja joka innoittaa alueen toimijat ponnisteluihin yhteisen tavoitekuvan saavuttamiseksi.
2. **Liiketoimintamallien innovaatioseminaari** missä luodaan kestäviä ratkaisuja skenaarioittain.
3. **Kuntien yhteistyöseminaari** missä kehitetään skenaariokohtaisia yhteistyökuvioita.
4. **Varautumisfoorumi**, jossa kehitetään skenaarioitten uhkakuvia ja luodaan niiden haittavaikutuksia varten toimenpide-ehdotuksia.
5. **Ylä-Savon ennakointifoorumi** missä seurataan skenaarioitten kehittymistä ja luodaan uusia virikkeitä alueen toimijoiden uudistumishankkeille.

LIITE 1

Kyselyn tulokset

Johdanto kyselyn tuloksiin

Ylä-Savon skenaariokysely

VASTAUSPROSENTTI JA VASTAAJAT

Kysely lähetettiin sähköpostin välityksellä 158 henkilölle. Kyselyyn vastasi yhteensä **40** henkilöä, jolloin kyselyn vastausprosentti on 25 %.

Kyselyn vastaanottajiin kuuluivat keskeisiä toimijoita Ylä-Savon organisaatioista.

KYSELYN TEEMAT

Kyselyssä haettiin näkemyksiä seuraaviin teemoihin:

- Toimintaympäristön kohtalonkysymykset vuoteen 2035 asti
- Toimintaympäristön muutostekijät vuoteen 2035 asti

TULOSTEN RAPORTOINTI

Kyselyn tuloksia hyödynnetään Ylä-Savon skenaariotyön aineistona.

**Selainpohjaiseen
kyselyyn kerättiin
vastauksia
17.5.2023 – 24.5.2023
välisenä aikana.**

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Ylä-Savon kyselyn yhteenveto

Geopolitiikka

- Millainen ulkopolitiittinen tilanne Suomessa ja Euroopassa vallitsee v. 2035?
- Miten Venäjän epävarma tulevaisuus tuo tullessaan?
- Miten EU muuttuu 2035 mennessä?
- Miten Kiinan pyrkimys dominoivaksi suurvallaksi vaikuttaa meihin?

Taloustilanne

- Milloin Ukrainan sota päättyy ja maailman taloustilanne normalisoituu?
- Miten kansantalous kehittyy ja Suomi selviää velkaongelmasta?

Ilmasto ja vihreä siirtymä

- Miten vihreä siirtymä toteutetaan ja millaisia haasteita siitä syntyy?
- Miten vihreä siirtymä vaikuttaa teollisuuteen, talouteen ja yhteiskuntaan?
- Kuinka puhdas vesi ja elinvoimainen luonto riittävät tulevaisuudessa?

Teknologian kehitys

- Mitä toimintoja automaatio ja tekoäly on korvannut ja mikä on ihmisen rooli arvoketjussa?
- Miten digitalisaation kehitys vaikuttaa yrityksien toimintaan?
- Miten teknologinen kehitys vaikuttaa metalliteollisuuteen?

Yhteiskunta ja väestö

- Millainen on Suomen aluekehitys? Jatkuuko asumisen keskittyminen suurkaupunkeihin?
- Miten yhteiskunta ratkaisee ikärakennevinouman?
- Mitkä ovat hyvinvointialueen tuomat vaikutukset kunnissa?

Elinkeinoelämä

- Mikä on Nato-jäsenyyden vaikutus Suomen elinkeinoelämään?
- Kuinka Suomen teollisuuden kilpailukykyä kehitetään?
- Miten Kiina vaikuttaa elinkeinoelämään 2035?
- Ovatko yritykset siirtyneet yhä vahvemmin kiertotalouteen?

Työn murros ja työvoiman saatavuus

- Millaista työ on 2035?
- Miten työn murros ja työvoimapula vaikuttavat yritysten toimintaan?
- Millaista osaamista tarvitaan?
- Onko työperäinen maahanmuutto ainoa ratkaisu työvoimapulaan?

Ylä-Savo

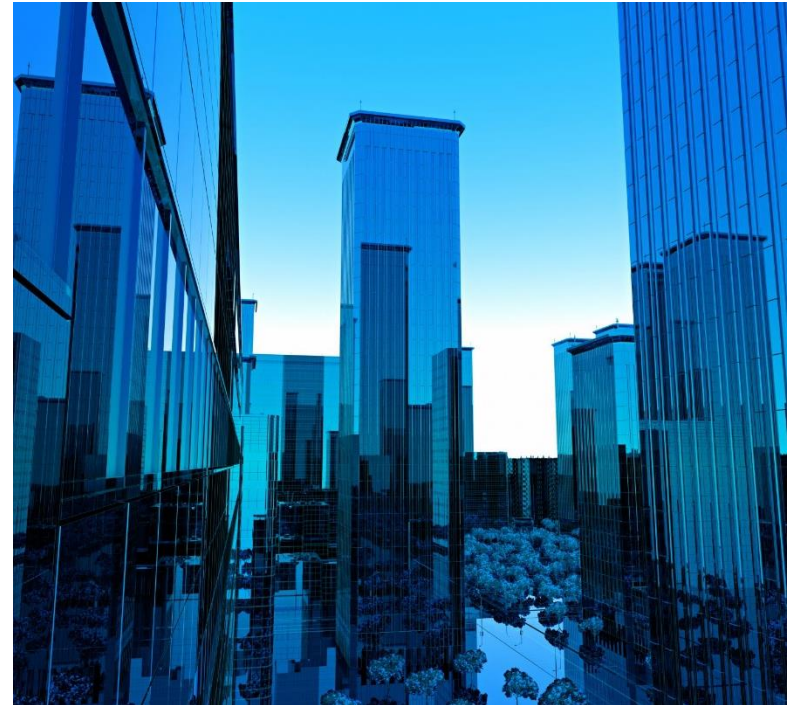

- Kuinka voimme säilyttää Ylä-Savon asuttuna ja elinvoimaisena?
- Miten Ylä-Savon yritykset toimivat globaalisti?
- Kuinka paljon Ylä-Savon työikäinen väestö vähenee v. 2035 mennessä, ja miten se korvataan?
- Miten varmistetaan saavutettavuus?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Geopolitiikka

- Millainen ulkopoliittinen tilanne Suomessa ja Euroopassa vallitsee v. 2035?
- Miten Venäjän epävarma tulevaisuus tuo tullessaan?
- Miten EU muuttuu 2035 mennessä?
- Miten Kiinan pyrkimys dominoivaksi suurvallaksi vaikuttaa meihin?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Taloustilanne

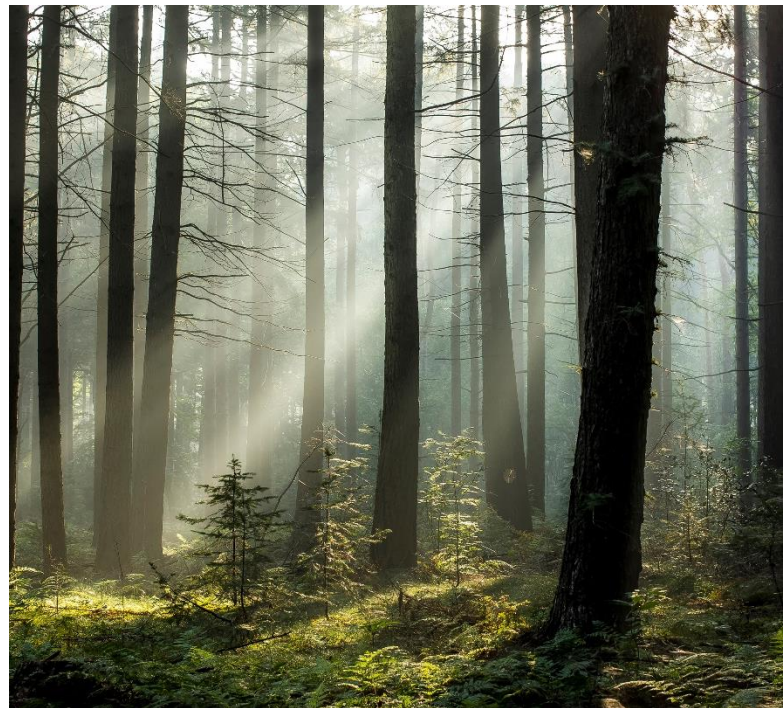
- Milloin Ukrainan sota päättyy ja maailman taloustilanne normalisoituu?
- Miten suomalainen yhteiskunta selviää velkaongelmastaan?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Ilmasto ja vihreä siirtymä

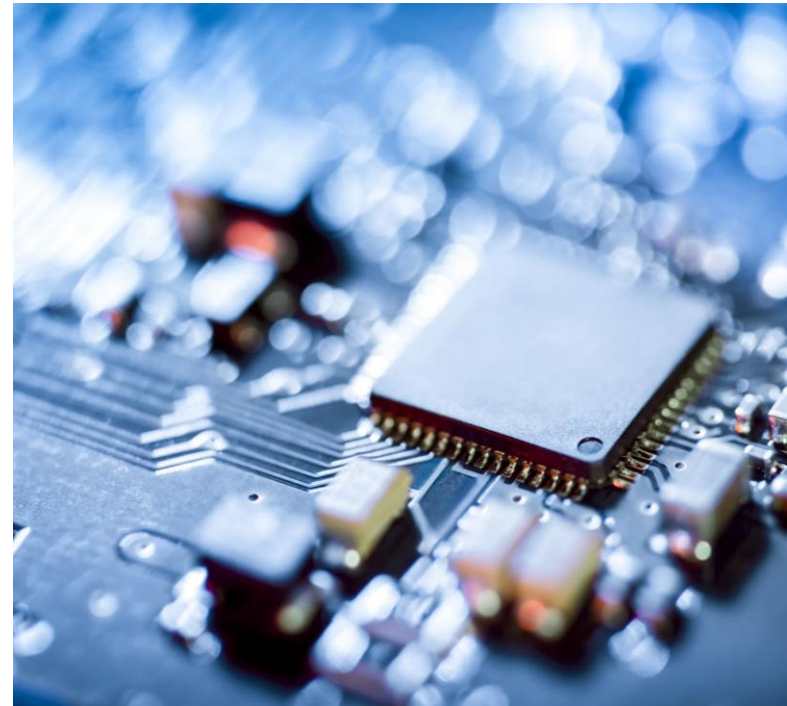
- Miten vihreä siirtymä vaikuttaa yhteiskuntaan ja teollisuuteen?
- Kuinka puhdas vesi ja elinvoimainen luonto riittää tulevaisuudessa?
- Miten ilmastokriisi ja vihreä siirtymä vaikuttavat Suomen metsiin ja niiden käyttöön sekä puumäärän että puun hinnan suhteen?
- Miten EU:n ilmastopolitiikka vaikuttaa alueen vahvan maatalouden tuotantoedellytyksiin ja suomalaisen ruoan tuotantoon?
- Miten ilmastonmuutos vaikuttaa ihmisten maahanmuuttoon ja Suomen houkuttelevuuteen?
- Miten turvataan avaintoimialojen ja nousevien alojen kilpailukyky ilmastonmuutoksessa ja siihen varautumisessa?
- Kuinka Ylä-Savo voisi hyötyä ilmastonmuutoksen ja vihreän siirtymisen tuomista uusista liiketoimintamahdollisuuksista (mm. vetytalous, biotuotteet, vihreät arvot)?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Teknologian kehitys

- Mitä toimintoja automaatio ja tekoäly on korvannut ja mikä on ihmisen rooli arvoketjussa?
- Miten digitalisaation kehitys vaikuttavat yrityksien toimintaan?
- Miten teknologinen kehitys vaikuttaa metalliteollisuuteen?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Yhteiskunta ja väestö

- Millainen on Suomen aluekehitys? Polarisoituuko kehitys?
- Jatkuuko asumisen keskittyminen suurkaupunkeihin? Voiko kaupungistumisen trendi katketa?
- Jatkuuko maaltapako loputtomiin, vai kääntyykö muuttoliike vihreiden arvojen ja kiireettömyyden arvostuksen nousun myötä toisin päin?
- Miten yhteiskunta ratkaisee ikärakennevinouman?
- Mitkä ovat hyvinvointialueen tuomat sote-muutosten vaikutukset pienissä kunnissa?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Elinkeinoelämä

- Mikä on Nato-jäsenyyden vaikutus Suomen elinkeinoelämään?
- Kuinka Suomen teollisuuden kilpailukykyä kehitetään?
- Miten erottautua globaalista kilpailusta, mitkä ovat keskeiset kilpailuedut?
- Miten Kiina vaikuttaa elinkeinoelämään 2035?
- Ovatko yritykset siirtyneet yhä vahvemmin kiertotalouteen? Millaisia ratkaisuja on käytössä?
- Pääseekö Suomi mukaan Ukrainan jälleenrakentamiseen?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Työn murros ja työvoiman saatavuus

- Millaista työ on 2035?
- Miten työn murros ja työvoimapula vaikuttavat yritysten toimintaan?
- Onko Ylä-Savon teollisuudella tulevaisuutta, jos ei ole sopivaa työvoimaa saatavilla?
- Millaista osaamista tarvitaan alueen elinkeinoelämän eri osa-alueilla?
- Millaisia ammatteja on vuonna 2035?
- Mitä toimintoja automaatio ja tekoäly on korvannut ja mikä on ihmisen rooli arvoketjussa?
- Onko työperäinen maahanmuutto ainoa ratkaisu työvoimapulaan?

Toimintaympäristön kohtalonkysymykset

Ylä-Savo

- Millaista uutta yritystoimintaa Ylä-Savoon on syntynyt?
- Kuinka voimme säilyttää Ylä-Savon asuttuna ja elinvoimaisena?
- Miten Ylä-Savon yritykset toimivat globaalisti? Lisääntykö vienti?
- Mitä paikallisten oppilaitosten tulisi tehdä, että he voisivat tarjota palveluja alueen yritys osaamisen kehittämiseen?
- Miten polarisoituminen vaikuttaa asutukseen Ylä-Savossa?
- Miten varmistetaan saavutettavuus?
- Keskittymiskehitys voimistuu. Murtuuko Ylä-Savon palvelurakenne? Onko Ylä-Savon talousalueella "itsenäisiä toimintamahdollisuuksia"?
- Kuinka paljon Ylä-Savon työikäinen väestö vähenee v. 2035 mennessä, ja miten se korvataan?
- Miten Ylä-Savon kuntien tasapuolista yhteistyötä saadaan kehitettyä?
- Miten laajasti sähköiset palvelut ja laajakaistaverkon/4G/5G:n kattavuus on toteutunut Ylä-Savossa?
- Alueellinen pitovoima, varsinkin nuorten näkökulmasta?

Toimintaympäristön muutostekijät

Yhteenveto

Geopolitiikka

- Geopolitiikka
- Kiinan aseman ja merkityksen kasvu
- Venäjän tilanteen kehitys

Talous

- Talouskehitys
- Suomen velkaantuminen

Ilmasto ja luontokato

- Vihreä siirtymä

Poliittinen päätöksenteko

- Aluepolitiikka
- Lainsäädäntö

Yhteiskunta

- Hyvinvointiyhteiskunnan ylläpito
- Muuttoliike
- Vapaa-ajan arvostuksen kasvu

Väestö

- Väestön ikääntyminen
- Väestön polarisoituminen
- Eriarvoisuus

Turvallisuus

- Turvallisuus
- Kyberturvallisuus
- Huoltovarmuus

Digitalisaatio ja teknologian kehitys

- Teknologian kehitys
- Digitalisaatio
- Tekoälyn kehitys

Työn tulevaisuus

- Työn murros
- Työvoiman saatavuus
- Koulutuksen muutos

Teollisuus ja maatalous

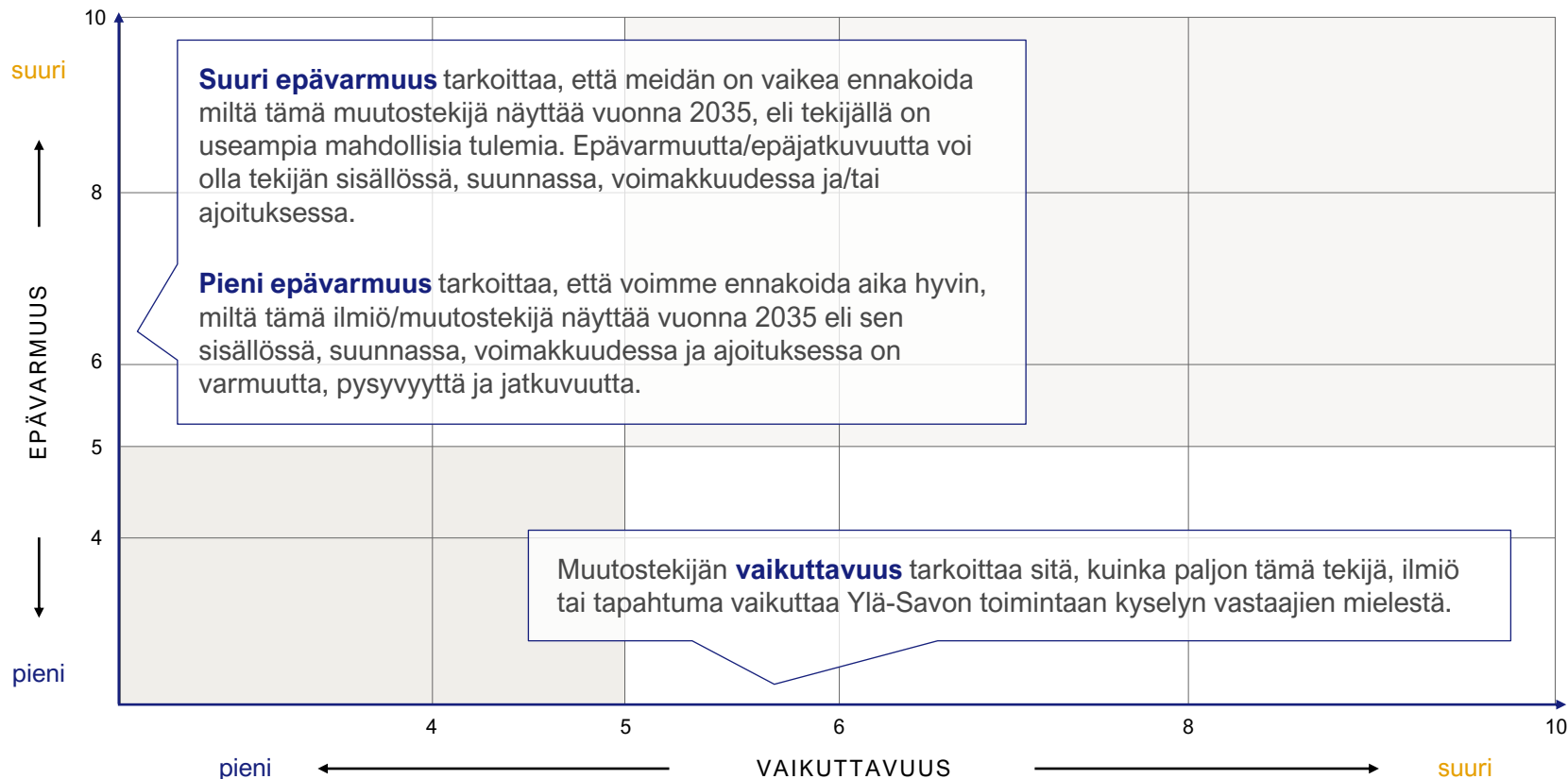
- Metsien käyttö
- Maatalouden tilanne
- Kiertotalous
- Energiamurros
- Sähköistyminen
- Tuotanto- ja logistiikkakustannukset

Ylä-Savon kehitys

- Liikenteen kehitys
- Matkailun kehitys

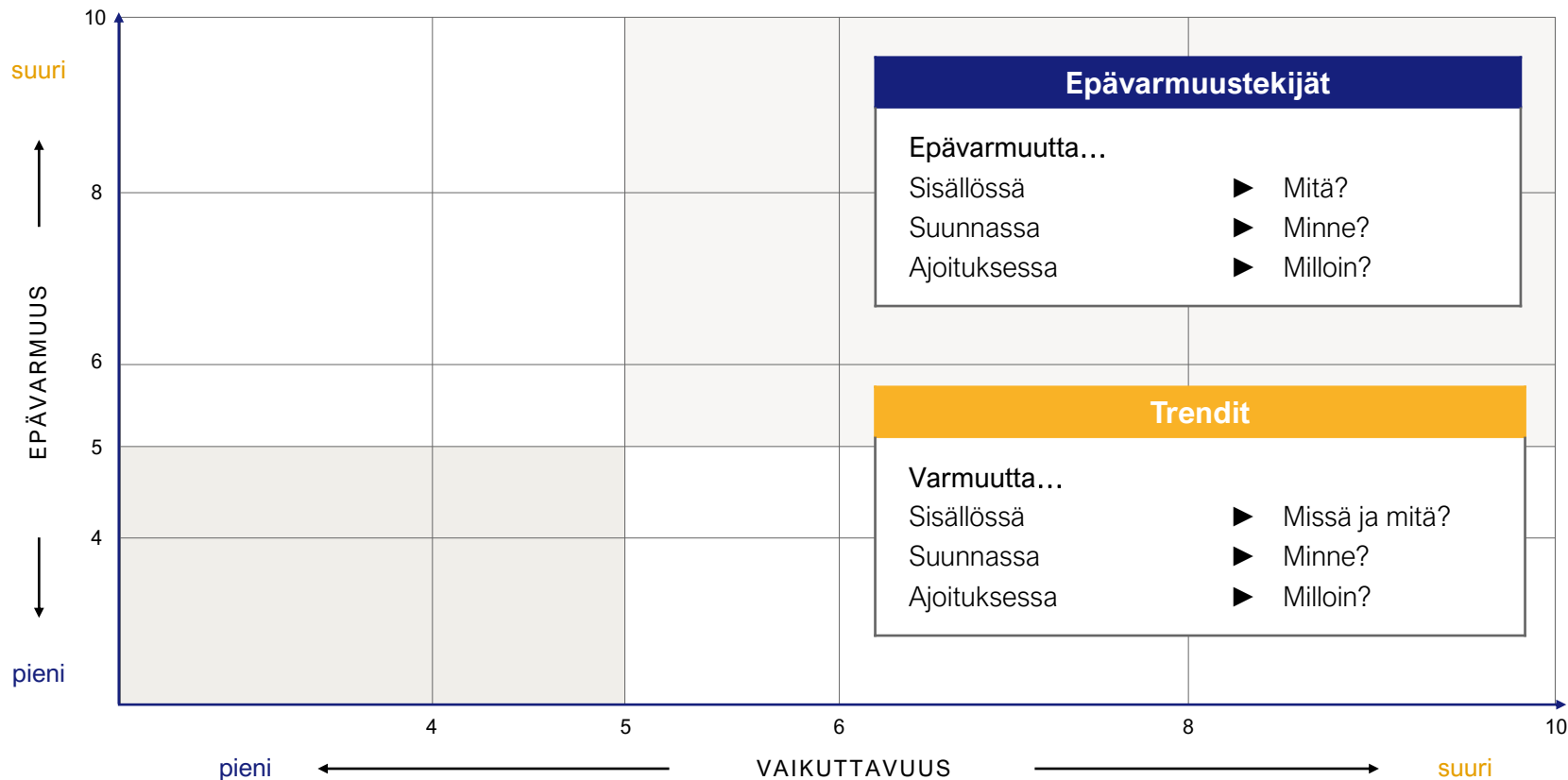
Toimintaympäristön muutostekijät

Matriisin lukuohje

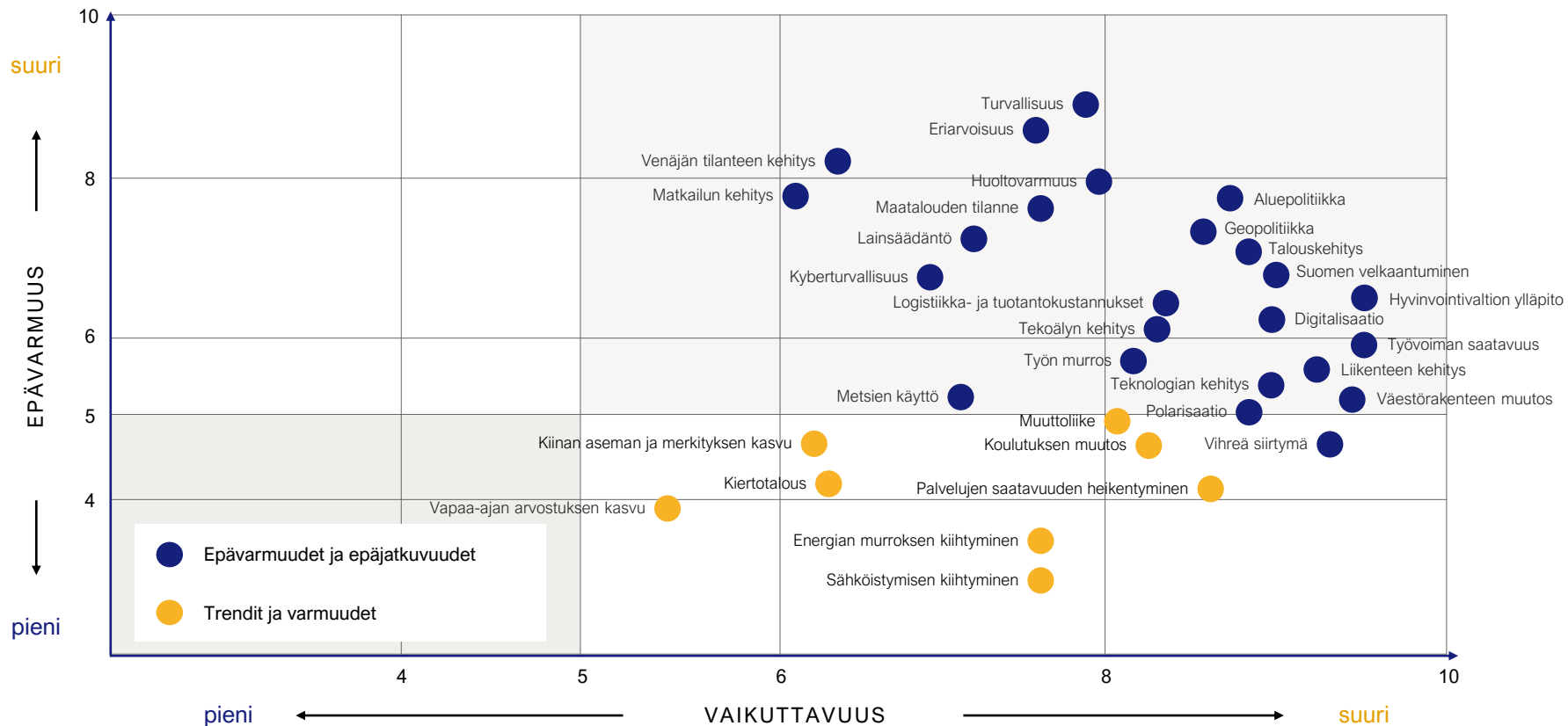
Toimintaympäristön muutostekijät

Matriisin lukuohje

Toimintaympäristön muutostekijät

Ylä-Savon kyselyn yhteenveto

CAPFUL

Bulevardi 6 A 4
00120 Helsinki
Puh. 010 281 3960
info@capful.fi

Capful.fi

Capful Ltd

@capful_fi

EMill ennakointimalli & Kestech hankkeiden skenaarioprojektiryhmä 5-6/2023:

- Heidi Huttunen (YSAO)
- Reijo Hynynen (Savonia AMK)
- Herkko Pulkkinen (UEF)
- Jari Huttunen (YSAO)

